

85H-32

M 27

GAQO MANI

DY
MËSUESËT

TREGIME

85H-32

1427

5

GAQO MANI

DY MESUESET

Tregime

~~45668~~ 1994

BIJOTEKA E SHETIA
DURRESIT

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

DY MËSUESËT

Dielli dukej si një disk i zjarrtë dhe po kapërxente malin e po zhdukej pas tij. Rrezet e fundit të kuqërremta e të vakta herë humbnin nëpër degët e pemëve, herë dilnin. Drita e fundit po ja linte vendin qetësisë, e cila dukej sikur zbriste nga prozhet, përzjehej me frushullimën e degëve e të petaleve e derdhej butë në dhomën e Vjollcës.

Nga fusha vinte zhurma e një motori dhe një re pluhuri të verdhë ngrihej mengalalë. Atje punonte maqina shirëse, atje ishte Alekoja, i shoqi dhe fëmijët, nxënësit e saj, çamarokët e fshatit.

Atë ditë Vjollca s'kish dalë në fushë, siç e kish bërë zakon ato dy javët e fundit, mbasi kishin ardhur ustallarët për të meremetuar shkollën dhe s'kish si t'i linte vetëm. Arësintarët e tjerë qenë nisur me pushime nëpër vendet e tyre. Vetëm Vjollca kish mbetur në fshat. Ajo që sistemuar me kohë atje.

Duke pasur mendjen te fusha e te fëmijët, iu kujtua ajo letra e fundit që kish marrë nga Drita, një shoqja e saj, mësuese në një fshat tjetër. Ajo letër i kish lënë mbresë, kishte shumë fraza të errëta, të linte një tok dyshime dhe nuk kuptohej se çfarë donte të thoshte. Me të vërtetë Vjollcës nuk i vinte mirë që shoqja e saj të kish rënë aq poshtë moralisht. Ajo e njihte mirë Dritën, ja dinte karakterin dhe tekat, por nuk besonte kurrë që Drita të arrinte deri sa ta quante marrëzi sistemin e saj në fshat.

Vjollca, duke bluar gjith këto mendime në kokë, u largua nga dritarja, ku kish një copë herë që po rrinte, kur dikush trokiti në portë.

— Urdhëroni — thirri.

— Këtu banon mësuesja? — u dëgjua një zë.

Vjollca shtangu. Ai zë që kish ardhur nga hajati iu duk shumë i njohur dhe rendi e gëzuar. Qe Drita. Shoqet iu hodhën në qafë njëra-tjetrës dhe u puthën me mall.

— Pse s'më lajmërove, Dritë?

— Më mirë papritur.

— Sa mirë bëre, oi sa do të gëzohet Alekoja! Edhe mbrëmë të kishim në gojë, edhe tani para një minute ty të kisha në mendje.

— Më kish marrë malli shumë, Vjollcë... Erdha që këto pushime t'i gëzojmë e t'i shfrytëzoj vetëm për vete, pa menduar aspak për punë dhe aq më pak për fshatin.

— Kaq shumë je lodhur? — pyeti Vjollca me dyshim.

— Më shumë jam mërzitur, s'kam as shoqe as shok që të më ecë muhabeti. Nuk e di po s'kuptohem me asnjë!

— Ç'po flet kështu, Dritë!... Më parë ti më shkruaje ndryshe. Në mos gaboj, më shkruaje për atë mësuesin e matematikës, Janin, që të pëlqente aq shumë.

— Të shkruara e të harruara Edhe ai si Drini. Këta mësonjësit e matematikës qenkan të gjithë njësoj. na marrin për ekuacione e duan të na zgjidhin deri në fund! Sa qesharake!

— Këtë të fundit nuk e njoh, sa për Drinin ka qenë djalë i mirë, të donte me gjithë mend.

— S'ka rëndësi përderisa unë s'pata menduar kurrë për të. Burrat paskan huqe të çuditshme, bie fjala si Jani që unë s'e duroj dot! A e di ç'më thosh kur binim në bisedë: «Veshja s'lot ndonjë rol në persona-

litetin e njeriut. Ajo duhet t'i përshtatet ambientit, të jetë e thjeshtë. Kërkesat e njeriut po ashtu, s'duhet të kapërxejnë cakun, pra edhe ato duhet t'iu përshtatën kushteve. Mësuesi duhet të shkrihet me masën, se ashtu do të na kuptojnë më mirë nxënësit» e sa e sa të tjera të këtij lloji.

Ja, pra, na del një masovik e na tregon rrethanat e caqet, pa llogaritur se mua s'më duhen aspak, e pa gjykuar fare se një përshtatje e tillë do të thotë privim i dëshirave dhe ndjenjave. Po a mund të kthehesh ti në një fshatare pas asaj kulture që ke marrë? A mund të vishesh e të mendosh si një që s'di ç'do me thënë qytetërim, pikërisht atëhere kur je në lule të rinisë e kur në shpirt të vlojnë një mijë dëshira dhe ëndrra të bukura? Nuk e di në flas qartë.

— Ti flet shumë qartë, po ndofta unë s'të kuptoj. Mbase edhe unë jam kthyer në një fshatarë kokëtrashë — ja ktheu Vjollca me shpoti.

Drita e pa në sy me dyshim dhe shtrembëroi buzët. Të dyja heshtën dhe hetuan njëra-tjetrën, sikur në fytyrë apo në sy të kishin të shkruara mendimet apo ndjenjat.

— Leri ato tani, po tregomë si shkon me këtë jetën e re. Jam kureshtarë të di çdo gjë e sa më shumë. Je e kënaqur?

— Si të duket ty? — ja ktheu Vjollca duke e shikuar thellë në sy.

— Ku di unë si të them... Ky veprim yti më habiti!

— Pse, çfarë ka për t'u habitur këtu?

Tjetra sheshoi flokët e shtoi:

— Të paktën për mua këto vendimet e tua qenë sa të papritura aq edhe të jashtëzakonshme;

— Edhe në letër kështu shkruaje.

— S'desha t'i shkruaja se e dija që do të më zemëroheshe.

— Kush të tha se jam zemëruar?

— Mendoj unë, sidoqoftë s'duhej t'i shkruaja. Çdo

gjë që mendohet nuk hidhet në letër. Po Alekoja e lexoi letrën?

— Ja lexova unë!

— S'bëre mirë. Kushedi si do të mendojë për mua.

— Mos u bëj merak. Ai qeshi me zë e më tha të të shkruaja një letër të gjatë me shpjegime, por tani erdhe vetë... Ti po e shikon sa mirë jemi sistemuar këtu: shtëpinë e kemi të re, me mobilje të reja, kemi dritë elektrike, sobë kuzhine; këtë muaj do të blejmë radio. Alekoja është shumë merakli, do t'i ketë të gjitha që shtëpia jonë të mos dallohet fare nga ato të qytetit.

— Megjithatë jashtë mureve është fshat e do të mbetet gjithmonë fshat.

— E shikoj — qeshi Vjollca — fshati të qenka neveritur, ndërsa unë kam shtënë dashuri me këtë luginë, e dua dhe s'mendoj të shkëputem që këtej.

— Mendimet e njerëzve ndërrojnë si muajt e vitit, prandaj mos u zoto.

— Por jo të të gjithë njerëzve.

— Jam e bindur, do të vijë një ditë që të të pushtojë mërzia. E parandjej se ajo do të jetë një ditë dimri, kur ti s'do të guxosh të nxjerrësh kokën jashtë.

— Gabohesh.

— ..?

— E kam provuar edhe dimrin. Oh, ti s'e di se ç'pamje të mrekullueshme merr kjo luginë në dimër, fantastike mund të them, aq, sa e ndjej veten të frymëzuar për t'iu thurur vargje heroizmave të këtyre njerëzve të fshatit të ri. Shiko, Dritë, — ndeu dorën në dritare. — Vetëm gjashtëmbëdhjetë muaj punë është bërë këtu. Ç'do të bëhet pas pesë vjetësh? A mund ta imagjinosh? Ja, unë përfytyroj një qendër të madhe bujqësore e ndofta edhe ndonjë fabrikë për të përpunuar frutat e bulmetin. Kështu kanë lindur qytetet, Drita, kështu përtërihet jeta.

— Pra ti qenke e kënaqur?

— Jam e lumtur!

- Je akoma në «muajin e mjaltit»...
- Kështu do të jem gjithmonë. Njësoj si unë mendon edhe Alekoja.
- Ai propozoi i pari?
- Unë. Ai qe i gatshëm!
- Ndofta nga dashuria që ka për ty.
- Jo vetëm për mua, por edhe për të renë. Ai do të vinte edhe pa mua.
- Nuk e di si e pritën prindët e tu këtë vendim.
- E pëlqyen dhe më lavdëruan!
- Po ata të Alekos?
- Oh, ai s'ka prindër — shtoi me zë të paktë

Vjollca.

— S'ka?!

— Është rritur në shtëpinë e fëmijës!

Bëfas biseda u pre. As Vjollca s'kish qejf të fliste për Alekon, as Drita s'deshi të dëgjonte për jetën e atij jetimi, që s'i kish njohur përkëdheljet prindore.

Por Alekoja kishte dashuri të madhe për njerëzit, megjithëse s'kish njerëz. Ai që s'kish pasur nënë e baba, tani qe bërë pjesëtar i një familjeje të madhe ndërtonjësisht, në atë skaj malor, ku vetëm para gjashtëmbëdhjetë muajve s'të zinte syri veç murriza e dëllinjia, e ku tani, si për çudi, kish hedhur shtat, si një filiz, fshati i ri e i padëgjuar. Ai tani kish grua, nënë, baba, motra e vëllezër. Atij i zienin në kokë mendime të larmishme për jetën e re, i ngjallehin dëshira, i përtëriheshin forcat.

Alekoja e frymëzonte Vjollcën dhe i ushqente në shpirt ndjenjat më të bukura sa herë që i fliste për tokat e reja e për traktorin e tij. Edhe Vjollca e gëzonte atë kur i fliste për përparimin e nxënësve. S'ish fjala vetëm për fëmijët, por edhe për të rriturit, që s'kishin menduar kurrë të uleshin në bankat e shkollës e të lexonin me dritë elektrike, duke iu bindur një vajze fare të re, siç qe Vjollca.

Ja, aty mbi komodinë është fotografia e Alekos. Drita nuk e njeh atë, s'e ka parë kurrë, por si fytyrë i pëlqen. Ata sytë e ndritshëm e të gjallë, vetullat ka-leshe, hunda e derdhur si qiri dhe ajo mjekra e gjërë e tregojnë një burrë të shtruar e me vullnet të fortë.

Pas një psherëtime të thellë, pëshpëriti:

— Jetim dhe shofer!

— Dhe është aq i mirë, dhe e dua aq shumë sa nuk kisha menduar kurrë që të duhej burri kështu.

— Më vjen çudi me ty, Vjollcë. Unë s'vendos dot, lëkundem shumë, ndërroj mendje. E keqja më e madhe është se mua më hyjnë shpejt në zemër dhe po aq shpejt më dalin këta burrat.

— Po çfarë kërkon ti, ndonjë mbinjeri? S'më pëlqen fare kështu. Drini qe i mefshtë, ky është maso-vik...

— Me këtë nuk kuptohem, Vjollcë, ky është si njeri prej hekuri, pa ndjenja!

— Po ai të dashuronte.

— Ajo qe një dashuri e ftohtë, si akull, që më largonte vetvetiu deri sa mu zvodh fare. S'ke ç'bën kur s'ta ndjell zemra.

— Ndërsa unë them se ti s'e ke ndjerë gëzimin e asaj dashurie, s'e ke ushqyer, s'i je kushtuar. Kjo ka ardhur ndofta se ti e ke gjykuar jo thellë shpirtin e tij, ti s'ke pasur frymëzime as të papritura. Në raste të tilla ndikon shumë edhe vetë ambienti e rrethanat.

— Edhe ti si ai «ambienti, rrethanat».

— Kështu është. Në qoftë se e dua kaq shumë Alekon, kjo s'do të thotë se tek unë ka shtënë rrënjë dashuria e verbër, as vetëm ai si Aleko, por edhe puna e tij, mundi i tij, idetë e tij, romantika e fshatit të ri, gjithshka që më rrethon, të gjitha këto e ushqejnë dashurinë, e frymëzojnë dhe e mbajnë gjallë.

— Je bërë romantike; sa po më pëlqen, Vjollcë!

— Tërë jeta jonë këtu ashtu është. Prandaj edhe

ti kërko rrugët që të duhen dhe përqafoji, që të përtërihesh, të të kthehet gëzimi, ndryshe do të të plaken ndjenjat.

— Ndofta ke të drejtë, por unë s'mundem të bëj atë që bëre ti, s'kam fuqi të mendoj për asgjë, jam si një i dehur që s'e gjen dot portën e shtëpisë. Kam një turbullirë të madhe, që më errëson paprerë. S'e shpjegoj dot ç'po ngjet me mua; sidoqoftë ti po më ndriçon, po më zgjon. Dhe pse të mos të ta them, Vjollcë?...

— Çfarë?

— Kjo vepra jote qenka diçka e thellë... një marrëzi që më entuziazmon!

— Marrëzi e quan?

— Edhe pse e quaj ashtu ndofta do të doja të isha në vendin tënd. Të kam zili, të betohem. Ti je e lumtur, të besoj, e shpreh fytyra jote e shikoj në syt e tu.

— Edhe ti do të jesh e lumtur. Krijojë vetë, e ke në dorë. Pajtohu me Janin deri sa s'është vonë.

— Ç'thua ashtu, Vjollcë? Po si mundet? Është vonë, tepër vonë. Ç'kuptim do të kishte?... Unë s'dua mëshirë.

— Nuk thashë ashtu, por ti duhet të gjesh rrugën tënde.

— Ashtu siç e gjete ti, Vjollcë?!

— Pse jo, edhe ashtu. A s'është një shembull për ty?

— Është, por nuk e di a duhet ta përqafoj një gjë të tillë; edhe dua edhe s'dua, por ti duhet të më kuptosh, Vjollcë, me Janin ka marrë fund çdo gjë, sepse ai është një tip, që as ndryshon dhe as përkulet. Ai më do, është e vërtetë, por s'e kuptoj përse më do. Mos kujto se të gjithë burrat janë si Alekoja yt. Ti pate fat, Vjollcë, por edhe ai pati fat të madh.

— Pse, se qe shofer dhe jetim?

— Dhe pa farefis.

— Edhe kjo është një arsye që më bën ta dua aq shumë. Dëgjo, Dritë, s'kisha menduar ndonjëherë të martohesha kaq shpejt, por, si të thuash, vijnë ca çaste

të çuditshme, ndofta këto ndodhin rrallë në jetë, por kur vijnë janë vendimtare. Dhe atëhere përse ta shtysh?

— Por unë s'mund të bindem me një të parë, Vjollcë, as me një bisedë.

— Është e drejtë, por kur të mbushet mendja, kur ke besim në vete dhe tek i zgjedhuri... Të paktën unë s'e vura kurrë në dyshim dhe as u pendova që ja dhashë fjalën. Mua atëhere më dukej se e njihja thellë atë dhe ashtu doli, ashtu siç e shpresoja.

— Kjo është një rastësi.

— Edhe ashtu mund të jetë, por ti të paktën ke një vit me të. Unë kam bindjen se ju e njihni shumë njëri-tjetrin, deri në hollësi, prandaj të insistosh më duket e kotë.

— Nuk mundem, mbase nuk di si duhet ta dua atë njeri.

— Unë e shikoj se ti s'e ke shkukur nga zemra.

— Sikur të qe ashtu, e dashur Vjollcë, do të ishte ndryshe.

— Pra ti mendon se njeriu s'duhet të nxitohet ashtu siç bëra unë, kurse unë jam e kënaqur nga vepri ime. Më mjaftoi një udhëtim me të që t'ja kuptoja mendimet e dëshirat. E di, Dritë, s'dija ç'punë bënte, s'ja dija as emrin, vetëm kisha simpati për atë njeri. Ajo më lindi që në shikimin e parë, dhe ashtu siç ndodh shpesh me njerëzit e panjohur, që të pëlqen të të dalin në rrugë, ashtu më ndodhi edhe mua. Dhe e solli rasti të udhëtoja me të. M'u duk se edhe atij i pëlqeu prania ime. Kjo ndodhi kur u nisa për në detyrë.

— Ishe vetëm, Vjollcë.

— Vetëm, arësimtarët e tjerë ishin nisur dy ditë më parë, se ashtu ndodhi një mosmarrëveshje.

— Sikur ta kishit kurdisur vetë.

— Ashtu vërtet, sidoqoftë unë u nisa pa ditur se ku binte fshati. Ai ma tha që në fillim se maqina nuk arrinte deri atje dhe duhej të zbrisja në stabilimentin e sharrave. Që andej duhej të bëja njëzet minuta udhë më